

PROGRAM BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH W DZIERZGONIU
W PASIE DROGI WOJEWÓDZKIEJ DW 515
NA ODCINKU KM 26+300 – 26+500

Archeologiczne badania wykopaliskowe w miejscowości Dzierzgoń, w pasie drogi wojewódzkiej DW 511 na odcinku km 26+300 – 26+500 mają charakter badań ratowniczych i jednocześnie wyprzedzających.

W trakcie wykonywania „Ekspertyzy dotyczącej przyczyn uszkodzenia drogi wojewódzkiej nr 511 na odcinku od km 26+300 do km 26+500 w Miejscowości Dzierzgoń” stwierdzono, że na fragmencie tej drogi przyczyną uszkodzeń są występujące pod powierzchnią drogi zachowane fragmenty murów (na głębokości 50 cm od powierzchni), a niżej (140 cm od powierzchni) ceglany strop łukowy. Oględziny odkrycia dokonane przez pracowników Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku i wydana przez Pomorskiego Konserwatora Zabytków Opinia Archeologiczna potwierdziły wcześniejsze przypuszczenia. Zgodnie z wydaną Opinią niezbędne jest przed planowanym remontem drogi na w/w odcinku przeprowadzenie archeologicznych badań wyprzedzających.

Zakres naukowo-konserwatorski i zasięg prowadzonych wyprzedzających badań archeologicznych mogą być modyfikowane już w trakcie ich prowadzenia, co spowodowane jest kilkoma czynnikami:

1. Przed przystąpieniem do badań archeologicznych niezbędne jest ustalenie terminu ich przeprowadzenia z Zarządem Dróg Wojewódzkich w Gdańsku. Jest to związane z tym, że badania będą prowadzone w pasie drogowym. Na czas prowadzenia prac archeologicznych niezbędne jest wyłączenie pasa jezdni z ruchu oraz ograniczenie ruchu ciężkiego (dla pojazdów o tonażu powyżej 3,5 t).
2. Istniejąca w pobliżu zabudowa oraz nieznanymi (przed ich odkryciem) zasięg piwnic, które należy przebadać archeologicznie i architektonicznie wymagają stałych konsultacji z Wojewódzkim Inspektorem Nadzoru Budowlanego. Zapadające na bieżąco ustalenia i decyzje przedstawicieli Wojewódzkiego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego mogą w poważny sposób ograniczyć zasięg i skalę prowadzonych prac archeologicznych.
3. W trakcie prowadzonych badań archeologicznych może się okazać, że niezbędne jest poszerzenie ich zakresu, jednak jedynie w zakresie pasa drogowego.

Obecny Plac Wolności w Dzierzgoniu jest pozostałością dawnego Rynku, który według zachowanego planu miasta oraz dawnych fotografii miał formę wydłużoną, w formie szerszej ulicy – patrz dołączony plan miasta i fotografie. Przy tym najważniejszym trakcie dawnego miasta stały najbardziej okazałe kamienice, które ulegały naturalnym remontom i przebudowom. Kres istnienia tego układu urbanistycznego przyniosły wydarzenia końcowego okresu II wojny światowej i czas po jej zakończeniu. W wyniku zniszczeń wojennych i powojennych rozbiórek dawny układ urbanistyczny uległ zniszczeniu. Zmianie uległy również w bardzo znacznym zakresie linie zabudowy i układ komunikacyjny.

W okresie po 1945 roku na terenie Dzierzgonia nie prowadzono badań archeologicznych (z wyjątkiem terenu dawnego zamku), co spowodowało, że nasza wiedza na temat dawnego układu i budownictwa tego miasta jest szczątkowa.

Przystępując do wyprzedzających badań archeologicznych należy przeprowadzić kwerendę archiwalną w poszukiwaniu dawnych fotografii i planów tego fragmentu miasta. Może to pozwolić na identyfikację odkrytych reliktyw dawnej zabudowy miejskiej z konkretnymi parcelami i ich lokalizację w dawnej przestrzeni miasta.

Odsłonięcie i przebadanie piwnic w pasie drogowym DW 515 może nie przesądzać o dokładnej lokalizacji dawnych kamienic. Załączone przykładowe zdjęcia zabudowy dzisiejszego Placu Wolności ukazują m.in. kamienice z widocznymi podcieniami, w których piwnice często znajdowały się także poniżej podcieni. Jednocześnie trudno jest określić, czy piwnice w dawnych kamienicach dzierzgońskich obejmowały całą powierzchnię rzutu kamienicy, czy jedynie ich część. W mniejszych ośrodkach (np. Młynary, Pasłęk) bardzo często podpiwniczona była jedynie część kamienic, najczęściej frontowa.

W trakcie prowadzonych badań współczesne struktury i warstwy stratygraficzne, związane z budową drogi zostaną zebrane przy użyciu sprzętu mechanicznego pod stałym i ścisłym nadzorem archeologicznym. Zakres tych prac uzależniony jest od decyzji podejmowanych przez archeologa. Wybieranie współczesnych struktur i warstw przy użyciu sprzętu mechanicznego należy prowadzić jedynie do poziomu zachowanych koron murów lub zabytkowych układów stratygraficznych. Od tego poziomu dalsze prace archeologiczne należy prowadzić wyłącznie ręcznie.

Wszystkie prace eksploracyjne należy prowadzić tzw. warstwami naturalnymi i w ich obrębie prowadzić inwentaryzację ruchomego materiału archeologicznego.

Docelowo należy odsłonić poziom posadzki każdej z badanych piwnic. Następnie, w uzgodnieniu z Pomorskim Konserwatorem Zabytków, konieczne jest wykonanie w wybranych pomieszczeniach piwnic sondażów (wykopy o wymiarach 1 x 1 m) w celu uchwycenia poziomu

fundamentów i stóp fundamentów. Jednocześnie pozwoli to na rozpoznanie układu stratygraficznego tej części Dzierzgonia przed powstaniem zabudowy ceglanej.

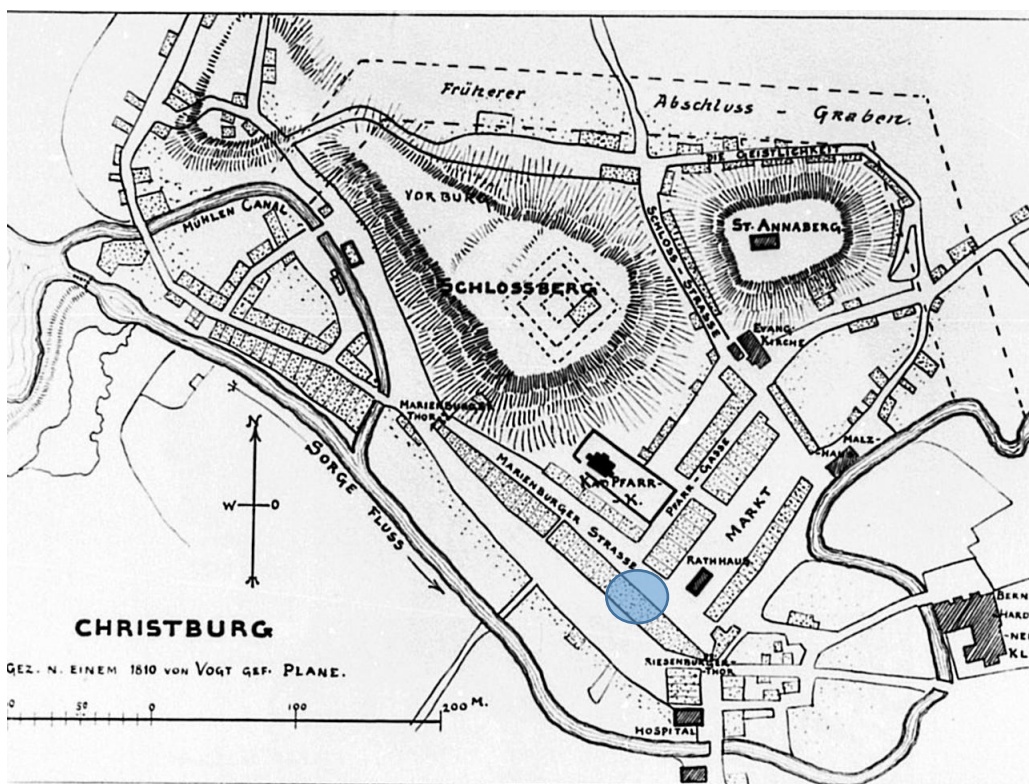
Po zakończeniu eksploracji warstw w obrębie każdego pomieszczenia piwnicznego zostanie przeprowadzona pełna inwentaryzacja i analiza architektoniczna odsłoniętych murów (z pomiarem cegieł, ustaleniem poszczególnych faz ich powstawania i wzajemnej korelacji).

Na każdym etapie badań będzie wykonywana pełna dokumentacja archeologiczna i archeologiczno-architektoniczna (dokumentacja opisowa, rysunkowa, fotograficzna).

Po zakończeniu badań uzyskane wyniki prac wykopaliskowych zostaną opracowane pod względem architektonicznym i archeologicznym. Odsłonięte relikty dawnej zabudowy zostaną rozwarstwione chronologicznie, a analizie typologicznej i chronologicznej poddany zostanie cały odkryty materiał ruchomy, który musi zostać również poddany niezbędnym zabiegom konserwatorskim.

Wyniki przeprowadzonych badań powinny być również pomocne w podjęciu decyzji, w uzgodnieniu z Konserwatorem Zabytków w Gdańsku, Zarządem Dróg Wojewódzkim i Nadzorem budowlanym, o ewentualnym rozebraniu lub zachowaniu przebadanych piwnic w obrębie pasa drogowego.

dr Mirosław Marcinkowski

Dawny plan miasta z zaznaczonym w przybliżeniu rejonem badań

Dawna zabudowa Dzierżonia

Dawna zabudowa Dzierżonia

Dawna zabudowa Dzierżonia